

Review Paper

Quantitative Meta-analysis of Studies on the Factors Affecting Divorce (2000-2014)

Hadi Ghazizadeh^{1*}

1. Professor, Department of Counseling, Payame Noor university, Tehran, Iran.

Received: 2020/11/05

Revised: 2021/03/05

Accepted: 2021/05/12

Use your device to scan and read the article online

DOI:

10.30495/JZVJ.2021.26479.3418

Keywords:

Divorce, Divorce Factors, Effect Size, Meta-analysis

Abstract

Introduction: The present study was conducted with the aim of meta-analysis of research conducted in the field of divorce factors.

Methods: The research population is all the researches that have been done in the form of articles and dissertations in the database of Noor specialized journals, database of Iranian publications, comprehensive portal of humanities and Irandak in the field of factors affecting divorce. Of these, 14 studies were identified and recorded as appropriate. Excel software and the second version of CMA software were used for analysis.

Findings: In the study of economic variables, in the fixed model, the effect size was equal to -0.125 and significant and in the random model was equal to -0.115 and was not significant. The magnitude of the effect of social factors in the fixed model was equal to 0.292 and in the random model was equal to 0.303, both of which were significant. In the study of cultural factors in the fixed model the effect size was -0.117 and was not significant and in the random model was -0.011. In the study of individual factors in the fixed model the effect size was -0.149 and was not significant and in the random model was -0.111 was not significant. The results, in general, showed that there was heterogeneity in all four groups studied. The results of Egger regression test in four economic, social, cultural and individual categories indicate no significant deviation from the regression line and consequently no bias.

Citation: Ghazizadeh, H., Quantitative Meta-analysis of studies of the factors affecting divorce (2000-2014). Quarterly Journal of Women and Society. Quarterly Journal of Women and Society. 2022; 13 (49): 205-222. DOI: 10.30495/JZVJ.2021.26479.3418

*Corresponding Author: Hadi Ghazizadeh

Address: Department of Counseling, Payame Noor university, Tehran, Iran.

Tell: 09126391727

Email: ghazizadeh_hadi@yahoo.com

Extended Abstract

Introduction

Family, as the smallest social unit, can be very important and effective in both its positive aspect, i.e., creating a relaxation center and its negative aspect, i.e., creating social damage. One of the negative aspects emerging from within this social institution is the occurrence of an injury called "divorce", whose destructive effects are extremely high in social dimensions and cause many social abnormalities.

Methods

The main purpose of this study is to review the research conducted in the field of divorce in Iran. This can help to establish a link between studies and access to a coherent result among scattered studies. Identify gaps and avoid repeating and wasting research costs.

The sub-objectives of the research are:

- 1 - Determining the size of the overall effect for the variables used in research in the field of divorce
2. Determining the degree of heterogeneity between studies
- 3- Determining the moderating variables affecting the effectiveness of divorce
- 4 - Determining the emission bias between studies

The statistical population in this study is the studies published in scientific-research journals available in electronic sources that have dealt with the issue of factors affecting divorce from 1379 to 1393 and a total of 8 dissertations and 6 articles with the rank of domestic research that The help of article search engines was obtained through reputable electronic publishing sites of articles and scientific-research journals all over the country, ie Noor specialized journals database, database of national journals, comprehensive portal of humanities and Irandak, which were reviewed in full. Statistical sample titles were considered.

Findings

According to data analysis, the size of the combined effect of studies for economic variables, in the fixed effect model is 125 - 0 and the random effect model is 115 - 0 which has a significant effect model. according to the pearson correlation measure the size of the combined effect on the fixed effect model is low and significant. additionally, in examining the effects of variables, we observe that the effect size of the employment status variables

and the impact of economy have the highest impact on other variables

The size of the combined effect of studies for the variables of social factors with the positive effect size in the fixed effects model are 292 / 0 and the random effect model is 303 and 0. according to the pearson correlation measure, the size of the combined effect on both models is medium and meaningful. it should be noted that in examining the effect of the effect of variables, it is observed that the changing variable of expectations has the highest effect on other variables.

The size of the combined effect of studies for cultural factors variables in the fixed effects model is 117 / 0 and significant and in the random effects model is 011 - 011. in order to investigate the effect of variables, we observe that the effect size of differences between opinions and values of values have the highest impact.

The effect of the combined effect of studies for individual factors variables in the fixed effect model is 149 - 0 and significant in the random effect model. in examining the effects of the effects of the variables of emotional energy level among couples, the amount of loyalty in couples, sex satisfaction, cover, individualism and relevance for solving problems have a relatively high effect on other variables

Discussion

The present study shows the results of fourteen literature analyzed content analysis social factors with the impact factor (303 / 303) with the highest impact on the divorce rate, and then individual factors have the highest impact on the divorce rate (149 - 0)and cultural factors with influence coefficient (117 / 0), respectively. the results of the coefficient of influence coefficient between each independent of independent variables with dependent variable (divorce)show that the coefficient of effect of the effect of the economy (428 - 0) and the effect of employment status (312 - 312)is more relevant than other variables with divorce. among social factors, three variables were not met with couples' expectations (574 / 0), positive image of divorce (346 / 0) and others involvement with the influence coefficient (315 / 0)have the most effective impact on the increase or decrease in divorce rates. among cultural factors, the effect of values (763 / 0) and forced marriage (763 / 0)and forced

marriage (432 / 0) and forced marriage (432 / 0) and marriage coefficient (832) have the greatest impact on the divorce rate (500 / 513). The analysis results show that the variables that satisfy the expectations of spouses, the involvement of others and positive notions of the outcome of divorce are related to the degree of tendency to divorce and affect it. It is also positive that, by increasing the level of involvement of others, increasing the level of fulfillment of expectations from spouses, as well as increasing the positive image to the outcomes of divorce, the tendency of individuals to divorce is increased.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

The aim of this study is to investigate the importance of the relationship between trust and the ethical values in the collection of data.

Funding

All financial resources and the cost of research and publication of the article are directed by the author and no financial support has been received.

Conflicts of interest

This paper is not inconsistent with personal or organizational interest.

مقاله مروری

فرا تحلیل کمی بررسی عوامل مؤثر بر طلاق طی سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۹۳

هادی قاضی زاده *

۱. دکتری مشاوره، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف فراتحلیل پژوهش‌های انجام شده در حوزه‌ی عوامل طلاق انجام شده است. **روش:** جامعه پژوهش کلیه پژوهش‌هایی است که به صورت مقاله و پایان نامه در پایگاه مجلات تخصصی نور، بانک اطلاعات نشریات کشور، پرتال جامع علوم انسانی و ایرانداک در زمینه عوامل مؤثر بر طلاق انجام شده است. از این تعداد ۱۴ پژوهش مناسب تشخیص داده شد و ثبت شدند. برای تحلیل از نرم افزار اکسل و نسخه دوم نرم افزار CMA استفاده شد.

یافته‌ها: در بررسی متغیرهای اقتصادی در مدل ثابت، اندازه اثر برابر با $-0/125$ و معنادار و در مدل تصادفی برابر با $-0/115$ و معنادار نبود. اندازه اثر عوامل اجتماعی در مدل ثابت برابر با $0/292$ و در مدل تصادفی برابر با $0/303$ که هر دو مدل معنادار بود. در بررسی عوامل فرهنگی در مدل ثابت، اندازه اثر برابر با $-0/117$ و معنادار و در مدل تصادفی برابر با $-0/111$ معنادار نبود. در بررسی عوامل فردی در مدل ثابت اندازه اثر برابر با $-0/149$ و معنادار و در مدل تصادفی برابر با $-0/111$ معنادار نبود. نتایج به طور کلی نشان داد که در هر چهار گروه مورد بررسی، ناهمگنی وجود دارد. نتایج آزمون رگرسیون ایگر در چهار طبقه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و فردی بیانگر عدم انحراف معنادار از خط رگرسیونی و در نتیجه عدم سوگیری می باشند.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۱۵

تاریخ داوری: ۱۳۹۹/۱۲/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۲/۲۲

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

10.30495/JZVJ.2021.26479.3418

واژه‌های کلیدی:

"طلاق"، "عوامل طلاق"، "اندازه اثر"، "فرا تحلیل"

* نویسنده مسئول: هادی قاضی زاده

نشانی: دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

تلفن: ۰۹۱۲۶۳۹۱۷۲۷

پست الکترونیکی: ghazizadeh_hadi@yahoo.com

نگاهی به وضعیت طلاق در ایران نشان می‌دهد که نرخ رشد طلاق طی سال‌های اخیر سیر صعودی داشته است. براساس آمارهای منتشر شده از سوی سازمان ثبت احوال ایران در سال ۱۳۸۷ از جمعیت متاهل کشور ۱۱۰۵۱۰ نفر طلاق گرفته‌اند و این رقم در سال ۱۳۹۱ به ۱۵۰۳۲۴ نفر افزایش یافته است. نسبت ازدواج به طلاق هم طی سال‌ها متفاوت بوده است. مثلاً در سال ۱۳۸۷ این نسبت ۸ بود که بدین معناست در مقابل هر ۸ ازدواج ثبت شده، یک طلاق به ثبت رسیده است. این نسبت در سال‌های بعد سیر صعودی داشته مثلاً در سال ۱۳۹۱ به ازای هر ۵٫۵ ازدواج ثبت شده، یک طلاق به ثبت رسیده است. این اعداد نشان‌دهنده رشد میزان طلاق در کشور است (۱۱).

علل و عوامل طلاق به چهار بعد اجتماعی (سنت‌های غلط، ازدواج تحمیلی، مداخله اطرافیان، عدم برآورده شدن انتظارات، تصور مثبت از طلاق)، اقتصادی (فقر، بیکاری، میزان درآمد، اختلافات طبقاتی)، فرهنگی (اختلافات مذهبی، اختلافات فرهنگی، تفاوت عقاید) و فردی - شخصیتی (میزان شناخت قبل از ازدواج، میزان وفاداری، میزان رضایت جنسی، اعتیاد و الکلیسم، خشونت، اختلافات سنی، بی‌اعتنایی به همسر و غیره) تقسیم می‌شوند.

طلاق لزوماً پدیده آسیبی نیست، همچنین نمی‌توان گفت که لزوماً دردناک، فشارزا، بحران‌آفرین و اغلب با تعارض همراه است. این بدان معنی است که طلاق نه یک واقعه بلکه یک فرآیند با ماهیت رشدی و تحولی است و مراحل را طی می‌کند که طلاق قانونی یکی از این مراحل است. همین تلقی از طلاق موجب شده است که پژوهش‌های دامنه داری درباره آن انجام شود (۵).

طلاق با ازدواج و تشکیل خانواده که یکی از نهادهای اولیه جامعه بشری است، ارتباط دارد. طلاق رفتاری اجتماعی است و به عنوان ابزاری در مواجهه با شکست در ازدواج به کار گرفته می‌شود. غالباً در فرآیند طلاق، یکی از طرفین وابستگی، درگیری عاطفی و رنج بیشتری را متحمل می‌شود و در مدتی طولانی‌تر در بحران به سر می‌برد. طلاق اگرچه به عنوان آخرین چاره در حفظ کیان خانواده است، می‌باید در زندگی زناشویی وجود داشته باشد، ولی غالباً موجب از هم پاشیدگی شخصی، خانوادگی و اجتماعی می‌شود و در بیش‌تر موارد آثار مخرب آن بر زنان بسیار بیش‌تر از مردان است (۲۱).

وایزمن^۱ در سال ۱۹۷۵ عنوان می‌کند که طلاق فرآیندی است که با تجربه بحران عاطفی هر دو زوج شروع می‌شود و با سعی در حل تعارضات زناشویی، از طریق جدایی، با ورود به موقعیتی جدید با نقش‌ها و سبک زندگی متفاوت خاتمه می‌یابد (۶).

نقش خانواده به عنوان کوچک‌ترین واحد اجتماعی با کارکردهای گوناگون آن می‌تواند هم در جنبه مثبت یعنی ایجاد کانون آرامش و هم در جنبه منفی یعنی ایجاد آسیب اجتماعی، بسیار مهم و تأثیرگذار باشد. از جمله وجوه منفی پدیدآمده از درون این نهاد اجتماعی، بروز آسیبی تحت عنوان «طلاق» است که آثار مخرب آن در ابعاد اجتماعی فوق‌العاده زیاد است و موجب ایجاد ناهنجاری‌های اجتماعی بسیاری می‌شود (۱۱).

علل طلاق در کشورهای اروپایی و آمریکایی، ضعف در برقراری ارتباطات، مشکلات مالی، نداشتن احساس مسؤولیت، بی‌وفایی و خیانت، برآورده نشدن انتظارات، اعتیاد، سوء استفاده جنسی، فیزیکی یا روحی و نداشتن توانایی حل مشکل ذکر شده است. در جامعه ما نیز بر اساس پژوهش‌های انجام شده، توقع‌های بی‌جا، هوس‌بازی برخی همسران، درک‌نکردن یکدیگر، اعتیاد و دخالت‌های بی‌مورد اطرافیان، بعضی از دلایل مؤثر بر طلاق بیان شده است (۱۵).

این پدیده، در جامعه امروز به عنوان یکی از آسیب‌های اجتماعی مطرح می‌شود که ریشه در تغییر و تحولات گوناگون فرهنگی، اجتماعی، زیستی و ... دارد که با پیچیده‌تر شدن زندگی امروز، سطح آن نیز شدت یافته است. با توجه به این که طلاق در گذشته نزد مردم، به عنوان یک امر مذموم و قبیح و در عین حال وحشت‌آور تلقی می‌شده؛ ولی امروزه می‌بینیم که طلاق، ابزار رایجی شده که به مدد آن، افراد خود را از وضعیت موجود رها می‌کنند؛ به طوری که نسل امروز ما نسبت به گذشته از پدیده طلاق، وحشت و استرسی به خود راه نمی‌دهد و این امر خیلی راحت در حال جا افتادن در جامعه است، اما چیزی که انسان را دل‌چرکین می‌کند این است که طلاق چیزی است مقابل پیوند انسانی و اجتماعی؛ یعنی «گسستگی» که باعث ویران شدن خانواده می‌شود (۲۶).

رشد کمی و کیفی این پدیده در جامعه ایران، به یکی از مسائل اجتماعی جدی تبدیل شده به طوری که امروزه دیگر واژه طلاق قبح گذشته را ندارد و افراد آن را به عنوان یک انتخاب فردی در نظر می‌گیرند. آمارها نشان می‌دهند که طلاق در چند سال گذشته در حال افزایش است. این وضعیت نشانگر تغییرات عمده در ساختار نهاد خانواده می‌باشد. لازم به ذکر است آمارهای موجود فقط طلاق رسمی را نشان می‌دهند ولی در مورد طلاق عاطفی در میان زوجین، تاکنون آمار رسمی معتبری اعلام نشده است. (۱۳، ۲).

¹. Wiseman

که هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند نسبت به آن غافل باشد، هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند ادعای سلامت کند، اگر خانواده‌ای استوار نداشته باشد. طلاق عشق را به نفرت، یگانگی را به بیگانگی، اعتماد را به بی‌اعتمادی و محبت و حمایت را به خشم و انتقام تبدیل می‌کند (۲۰).

طلاق مهم‌ترین عامل از هم‌گسیختگی ساختار بنیادی‌ترین بخش جامعه یعنی خانواده است و از پدیده‌های حیات انسانی تلقی می‌شود. نخست یک پدیده‌ی روانی - اجتماعی است، زیرا بر تعادل روانی نه تنها دو انسان بلکه فرزندان، بستگان، دوستان و نزدیکان آنان اثر می‌نهد. دوم آنکه پدیده‌ای است اقتصادی، چرا که به گسست خانواده به عنوان یک واحد اقتصادی می‌انجامد و برهم خوردن تعادل روانی انسان‌ها اثرات سهمگینی را در حیات اقتصادی آنان فراهم می‌سازد. سوم آنکه طلاق پدیده‌ای است موثر بر تمامی جوانب جمعیت در یک جامعه، زیرا از طرفی بر کمیت جمعیت تاثیر می‌نهد، زیرا که تنها واحد مشروع و اساسی تولید مثل یعنی خانواده را از هم می‌پاشد؛ از طرف دیگر بر کیفیت جمعیت اثر دارد چون موجب می‌شود فرزندان محروم از نعمت‌های خانواده تحویل جامعه داده شود که به احتمال زیاد فاقد شرایط لازم در راه احراز مقام شهروندی یک جامعه‌اند. چهارم آنکه طلاق یک پدیده فرهنگی است. از دیدگاهی دیگر طلاق یک پدیده ارتباطی است. در جامعه‌ای که فاقد ارتباطات سالم، درست و طبیعی است، پیوند یا رابطه زناشویی نیز از این امر مستثنی نیست، پیوندهای ازدواج به زودی برقرار می‌شوند و به زودی قطع می‌گردند (۲۸).

طلاق از جمله پدیده‌های اجتماعی و روان‌شناختی است که عوامل گوناگونی در آن دخیل است. به منظور بررسی عوامل مؤثر بر گرایش به طلاق این پژوهش به روش فراتحلیل انجام گرفته است. دلیل استفاده از فراتحلیل، گستردگی علت و عواملی بوده که در پژوهش‌های گوناگون به آن پرداخته شده است. در ادامه به چند نظریه مهم در این زمینه پرداخته می‌شود.

نظریه نقش‌ها

این نظریه دنیای اجتماعی را شبکه‌ای از موقعیت‌ها یا منزلت‌ها در نظر می‌گیرد و در آن افراد به اجرای نقش خود می‌پردازند. در این نظریه بیش‌تر واقعیت‌های اجتماعی را می‌توان همانند متن نمایشنامه‌ای تلقی کرد که در آن بسیاری از موقعیت‌ها، هنجارهای موجود را تعیین می‌کنند که فرد باید چگونه رفتار کند. اینکه چه نقش‌هایی را باید بر عهده بگیرد، بر اساس انتظاراتی است که افراد دیگر و جامعه از او دارند. با توجه به این نظریه، خانواده را می‌توان

مل کرانتز لر^۱، طلاق را نه یک فاجعه، بلکه ماجرای دارای مولفه‌های ارزشمند می‌داند که موجب غنی شدن تجربیات فرد می‌شود و منجر به گونه‌ی پختگی، توانمندی و خردمندی در انسان می‌شود؛ از نقطه نظر وی طلاق یک فرآیند است نه یک لقب و یا برچسب (۹).

در نظر گرفتن طلاق به عنوان یک فرآیند و نه یک رویداد، نه تنها به عامل زمان اشاره دارد، بلکه به چند بعدی بودن و پیچیدگی آن نیز می‌پردازد. نظریه پردازان و پژوهشگران، طلاق را به عنوان فرآیندی ترکیب شده از مراحل گوناگون نگریسته‌اند. این مراحل، تفاوت‌های کیفی در نوع مواجهه با مسائل طلاق و درجه سازگاری افراد با آن را نشان می‌دهد (۱۰).

چنانچه زوجی تصمیم به طلاق بگیرند، تعدادی مراحل انتقالی عمده در سبک زندگی و نگرش باید طی شود. پل بوهانان^۲ شش مرحله متداخل طلاق را متمایز می‌سازد که زوجی که از یکدیگر جدا می‌شوند ناچارند با آن‌ها روبه‌رو شوند. همه این مراحل ممکن است دشواری‌ها و تنش‌هایی پدید آورند که بر زن و شوهر، فرزندان، خویشاوندان و دوستانشان اثر گذارد.

- ۱) طلاق عاطفی که بیانگر رابطه زناشویی است که روبه زوال می‌رود - تنش فزاینده میان زن و شوهر که معمولاً به جدایی می‌انجامد.
- ۲) طلاق قانونی، که متضمن زمینه‌ها و دلایلی که بر پایه آن‌ها ازدواج پایان داده می‌شود.
- ۳) طلاق اقتصادی، که به تقسیم ثروت و دارایی مربوط می‌شود.
- ۴) طلاق هماهنگی میان والدین، که مسائل نگهداری کودک و حق ملاقات را در بر می‌گیرد.
- ۵) طلاق اجتماعی، که به تغییرات در دوستی‌ها و سایر روابط اجتماعی مربوط می‌شود که فرد طلاق گرفته با آن‌ها سروکار دارد.
- ۶) طلاق روانی، که از طریق آن فرد سرانجام باید پیوندهای وابستگی عاطفی را قطع کند، و با الزامات تنها زیستن رو در رو شود (۱۲).

مبانی نظری

طلاق در لغت، به معنای رها کردن و آزاد کردن و در اصطلاح، گسستن پیوند ازدواج با لفظی مخصوص است. به عبارتی، طلاق انحلال دهنده پیوندهای اجتماعی است. طلاق آفتی اجتماعی است

². Bohannan

¹. Mel krantzler

وضعیت و فضای رنج‌آور و مجادله‌آمیز است؛ چرا که این اعمال نظر و دخالت، فضای روابط بین زن و شوهر را تیره کرده که این مسئله می‌تواند زمینه بروز اختلافات در خانواده را به وجود آورد و در نتیجه انحلال نهاد خانواده را قریب الوقوع سازد (۲۵).

نظریه مبادله

انسان‌ها همواره در زندگی خود با دیگران در ارتباط متقابل هستند و سعی می‌کنند در این ارتباط، برای خود نفعی به دست بیاورند. طبق نظریه مبادله، افراد در مبادله، پاداش‌ها و هزینه‌های ناشی از تبادل را محاسبه می‌کنند و با محاسبه سود و زیان آن، اگر رابطه جذاب باشد، وارد آن می‌شوند. بر اساس نظریه مبادله، انسان‌ها به دلایلی جذب یکدیگر می‌شوند و گروه‌های دو یا چند نفری تشکیل می‌دهند. زمانی که رابطه مبادله‌ای برقرار گردید، افراد سود و پاداش‌های درون‌ذاتی مانند عشق، محبت، احترام و برون‌ذاتی مانند پول، کار جسمانی را مبادله می‌کنند، اما از آن جایی که انسان‌ها نمی‌توانند پاداش‌های برابر به یکدیگر دهند، در نتیجه کسی که پاداش‌های مورد انتظار را دریافت نکند، احساس زیان در مبادله می‌نماید و به گسست رابطه روی می‌آورد (۲۳).

اهداف پژوهش

هدف اصلی این پژوهش بررسی پژوهش‌های انجام شده در زمینه طلاق در ایران است این امر می‌تواند به ایجاد ارتباط بین مطالعات و دسترسی به یک نتیجه منسجم از میان مطالعات پراکنده کمک کند؛ خلاهای موجود را شناسایی کرده و از دوباره گویی و هدررفتن هزینه پژوهش‌ها جلوگیری کند.

سوالات پژوهش

- مهم‌ترین عامل موثر بر طلاق در پژوهش‌های مرور شده کدامند؟
- اندازه اثر عوامل فردی طلاق چه مقدار است؟
- اندازه اثر عوامل اجتماعی طلاق چه مقدار است؟
- اندازه اثر عوامل فرهنگی طلاق چه مقدار است؟
- اندازه اثر عوامل اقتصادی طلاق چه مقدار است؟

به عنوان یک صحنه نمایش در نظر گرفت که بازیگران اصلی آن زن و شوهر هستند و بر این اساس، جامعه از آن‌ها انتظاراتی دارد (۱۹).

نظریه ناهمسازان و همسازان همسری

به باور هیل^۱، افراد مایلند همسری برگزینند که بیش‌تر همسازان باشد تا ناهمسازان و چنانچه این قاعده به دلایلی رعایت نگردد، احتمالاً زوجین دچار ناسازگاری و در نهایت جدایی می‌شوند. باورمن^۲ می‌گوید انسان دانسته یا ندانسته در پی گزینش همسری است که صفاتی همگون با او داشته باشد. افراد، در تمامی سنین در میدانی فراخ‌تر از آنکه تصادف بتواند بر آن کارگر باشد، با کسانی وصلت می‌کنند که از نظر موقعیت زناشویی همانند خودشان باشند. به گمان لاک و برگس^۳، بخت هر فرد بیش‌تر در راستای ازدواجی همسازگرایانه عمل می‌کند تا ناهمسازگرایانه. وود^۴ معتقد است که هر قدر همگونی میان دو همسر از نظر مذهب و نژاد کمتر باشد، اختلاف و کشمکش ایشان بیش‌تر است. چنی و یامورا^۵ نیز بر این باورند که هر قدر پیوندهای قومی و فرهنگی میان زن و شوهر محکم‌تر باشد، خطر جدایی به مراتب در میان ایشان کمتر است. در مقابل، در ناهمسازان همسری وضعیت به گونه‌ای است که دو انسان با دو فرهنگ متفاوت در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند و چون سازش فکری ندارند، عواطف آنان نیز رو به سردی می‌گذرد (۴).

نظریه شبکه

نظریه شبکه بر این دیدگاه است که نزدیکان و اقوام زوجین به عنوان شبکه‌های مرتبط و تاثیرگذاری هستند که می‌توانند رابطه زن و شوهر را تحت تاثیر قرار دهند. هر خانواده قسمتی از یک شبکه بزرگ خویشاوندی محسوب می‌شود که در تعامل با سایر افراد خانواده قرار دارد، اما این تعامل تغییر ماهیت داده، جایگزین آن مداخله نابجا می‌شود. زمانی که زن و شوهر علاوه بر کانون زندگی خود، عضو شبکه‌ای از خانواده‌هایی با درجه و میزان درهم‌تنیدگی بالایی از روابط باشند، به نوعی در آن حل و هضم می‌شوند. در این شرایط تسلط شبکه بر ایشان نهادینه شده، ناخواسته رفتار و نحوه برخورد با دیگران و بویژه همسر را مطابق با الگوهای شبکه تنظیم می‌کنند. در این حالت، بروز رفتارهای عقلایی و همسرپسند را به شدت از دست خواهند داد. پیامد چنین وضعیتی به وجود آمدن

⁴ .Wood

⁵ .Cheny & Yamamura

¹ Hill

² Bowerman

³ Lock & Burgess

روش پژوهشی

- تعریف و ترکیب نتایج مطالعات پژوهشی، تطبیق و ترکیب نتایج مطالعات پژوهشی، گزارش و تفسیر نهایی فراتحلیل (۲۰).

جامعه آماری

جامعه آماری در این پژوهش عبارت است از مطالعات منتشر شده در مجلات علمی - پژوهشی موجود در منابع الکترونیکی که به موضوع عوامل مؤثر بر طلاق از سال ۱۳۷۹ تا ۱۳۹۳ پرداخته‌اند و در مجموع تعداد ۸ پایان نامه و ۶ مقاله با رتبه علمی پژوهشی داخلی که به کمک موتورهای جستجوگر مقالات از راه سایت‌های معتبر انتشار الکترونیکی مقالات و مجلات علمی - پژوهشی سراسر کشور، یعنی پایگاه مجلات تخصصی نور، بانک اطلاعات نشریات کشور، پرتال جامع علوم انسانی و ایرانداک به دست آمدند که به صورت تمام شماری، بررسی شده، به عنوان نمونه آماری در نظر گرفته شدند.

در این مطالعه از روش فراتحلیل کمی استفاده شده است. فراتحلیل را هنر ترکیب تحقیقات و تحلیل تحلیل‌ها می‌نامند و در واقع روش کمی برای تلفیق نتایج تحقیقات مستقل و مشابه و ترکیب یافته‌های آن‌ها برای ارزیابی اثربخشی عمل آزمایشی است. جین گلاس، نخستین بار واژه فراتحلیل را در سال ۱۹۷۷، بکار برد و از آن به عنوان یک فلسفه پژوهشی و روش‌شناسی یاد کرد. فراتحلیل مؤثرترین راه برای روشن‌تر شدن نتایج متضاد در مجموعه آثار تجربی و شبیه به گزارش‌های تجربی است که فواید متمایز نسبت به بررسی‌های کیفی دارد. فراتحلیل در علوم اجتماعی و رفتاری شامل هفت مرحله اساسی است که مطالعه حاضر نیز، بر آن مبتنی است.

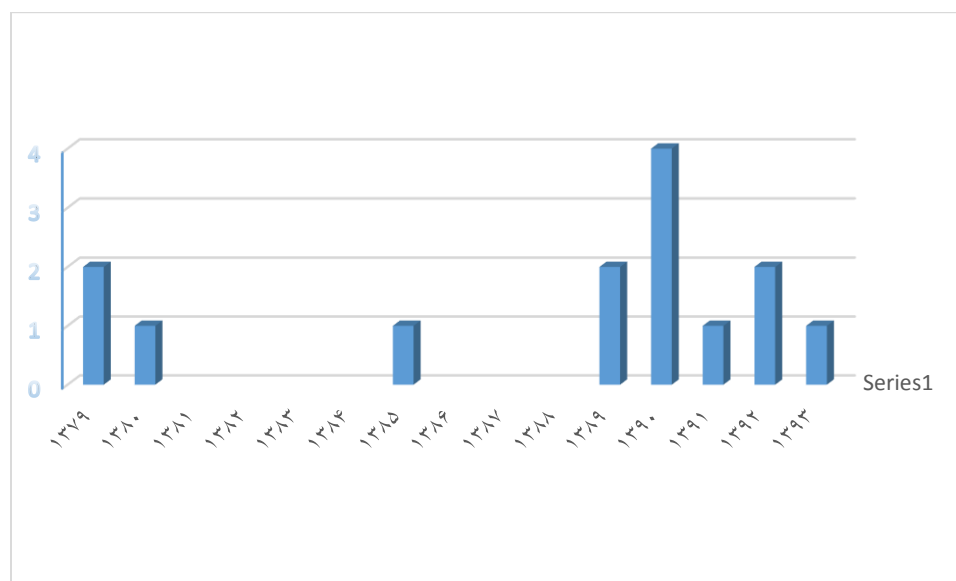
- مشخص کردن موضوع یا حیطه فراتحلیل، شناسایی، گردآوری و تلخیص سیستماتیک مطالعات پژوهشی، ارزیابی و بازآفرینی نتایج مطالعات پژوهشی، آزمون‌های معطوف به ترکیب احتمالات با لحاظ تفاوت آزمون‌های آماری (کدگذاری)

جدول ۱- اطلاعات کلی پژوهش‌های مورد بررسی

ردیف	محقق	سال اجرا	نوع اثر	جنسیت	حجم نمونه	روش نمونه‌گیری	نوع آماره	عنوان پژوهش	یافته‌ها
۱	فاطمه حسینی محمد رضاپور، مرضیه عصمت ساعتلو	۱۳۹۲	مقاله	هر دو	۱۰۰	پیمایش از نوع خوشه‌ای چندمرحله‌ای	آزمون T	بررسی عوامل مؤثر بر افزایش میزان طلاق در شهرستان سرپل‌ذهاب	دخالت خانواده‌ها، اعتیاد همسر، میزان تحصیلات زوجین عدم برآورد انتظارات، ازدواج اجباری
۲	شهدخت آزادی، سوسن سهامی، زهرا قهرمانی، گلناز قلی‌پور	۱۳۸۹	مقاله	زن	۱۰۰	پیمایش از نوع خوشه‌ای چندمرحله‌ای	ضریب همبستگی پیرسون (۲)	ارزیابی عوامل اجتماعی زمینه‌ساز طلاق عاطفی در میان کارکنان زن شرکت نفت گچساران	پوشش و ظاهر ناآراسته همسر، عدم رضایت جنسی رسیدگی بیش از حد همسر به فرزند
۳	غلامعلی توسلی، علی غیائی‌ندوشن	۱۳۸۰	مقاله	هر دو	۳۴۶	پیمایش از نوع خوشه‌ای چندمرحله‌ای	آزمون کی دو	عوامل اجتماعی مؤثر بر طلاق در استان یزد	اختلاف فرهنگی، اعتیاد، فقر، بیکاری
۴	مریم مختاری، اصغر میرفردی ابراهیم محمودی	۱۳۹۰	مقاله	هر دو	۳۸۴	پیمایش از نوع خوشه‌ای چندمرحله‌ای	ضریب همبستگی پیرسون (۲)	بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر میزان گرایش به طلاق در شهر یاسوج	میزان مراوده با خویشاوندان، میزان رضایت جنسی، میزان شناخت همسر قبل ازدواج، میزان وفاداری همسر، میزان سطح انرژی عاطفی، تفاوت

تحصیلی، اختلاف سنی، اختلاف طبقاتی									
۵	کامران صداقت، عقیل اسدیان	۱۳۹۰	مقاله	هر دو	۲۸۰	پیمایش از نوع خوشه‌ای چندمرحله‌ای	آزمون T	تبیین جامعه شناختی عوامل اجتماعی موثر بر طلاق در شهرستان قائم شهر	تفاوت عقاید، وضعیت شغلی، تفاوت تحصیلی
۶	باقر ثنایی‌ذاکر زهرا باقریان‌نژاد	۱۳۷۹	مقاله	هر دو	۸۰	پیمایش از نوع تصادفی	آزمون T	بررسی ابعاد نارضایتی زناشویی زنان و مردان متقاضی طلاق در شهر اصفهان	مسائل شخصیتی، خانواده، دوستان
۷	امانگلدی کر	۱۳۹۲	پایان نامه	هر دو	۲۰۰	پیمایش از نوع تصادفی	آزمون T	بررسی عوامل اجتماعی - جمعیتی موثر در تمایل به طلاق بین زنان و مردان خواهان طلاق شهر بندر ترکمن	اختلاف سنی زوجین، تعداد فرزندان، ناباروری، مدت ازدواج، تفاوت تحصیلات، بیکاری، دینداری، اشتغال زن
۸	شیوا رستگاری	۱۳۹۰	پایان نامه	هر دو	۱۵۰ پاره ۱۵۰ سندج	پیمایش از نوع تصادفی	ضریب همبستگی پیرسون (r)	بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مرتبط با اقدام به طلاق زوجین مراجعه کننده به دادگاه های خانواده در شهرهای سندج و پاره	دخالت اطرافیان، تعارضات زناشویی، طول مدت ازدواج
۹	سحر مجتذزاده	۱۳۸۹	پایان نامه	زن	۱۶۵	پیمایش از نوع خوشه‌ای چندمرحله‌ای	ضریب همبستگی پیرسون (r)	بررسی جامعه شناختی عوامل موثر بر میزان گرایش به طلاق	عدم برآورد انتظارات، دخالت دیگران، خشونت همسر، فردگرایی، محرومیت نسبی، فشار مالی
۱۰	زهرا افشاری	۱۳۹۱	پایان نامه	زن	۴۰۰	پیمایش از نوع خوشه‌ای چندمرحله‌ای	آزمون T	مطالعه‌ی برخی عوامل جامعه‌شناختی موثر بر گرایش به طلاق در شهر زنجان	بزهکاری همسر، ازدواج مجدد همسر، فردگرایی عدم اعتماد، تجربه قبلی ازدواج یا طلاق، رضایت زناشویی، میزان تحصیلات، وضعیت شغلی، رضایت از زندگی، سابقه طلاق اقوام، سبک اداره زندگی
۱۱	ابراهیم محمودی	۱۳۹۰	پایان نامه	هر دو	۳۸۴	پیمایش از نوع خوشه‌ای چندمرحله‌ای	ضریب همبستگی پیرسون (r)	بررسی عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی موثر بر میزان گرایش به	تفاوت تحصیلات، مراوده با خویشاوندان، فردگرایی، رضایت جنسی عاطفی، اختلاف طبقاتی، شناخت قبل ازدواج، وفاداری همسر،

دخالت اطرافیان، سطح انرژی عاطفی، معیار انتخاب همسر	طلاق در شهر یاسوج							
قدرت تصمیم‌گیری، میزان روابط اجتماعی، طول زندگی مشترک، آشنایی پیش از ازدواج، تاثیر رسانه، سن ازدواج	عوامل اجتماعی مؤثر بر افزایش طلاق در دادگاه خانواده منطقه ۵ تهران	ضریب همبستگی پیرسون (۳)	پیمایش از نوع تصادفی ساده	۳۸۴	هر دو	پایان‌نامه	۱۳۹۳	توحید حسینی ۱۲
عدم برآورد انتظارات، تصور مثبت از پیامد طلاق	بررسی جامعه شناختی عوامل مؤثر بر میزان گرایش به طلاق در شهرستان کرمانشاه	ضریب همبستگی پیرسون (۳)	پیمایش از نوع تصادفی سیستماتیک	۳۶۴	هر دو	پایان‌نامه	۱۳۸۵	سیاوش بهرامی ۱۳
دخالت دیگران، تفاوت سنی، تفاوت تحصیلی								
تفاوت عقاید								
اعتیاد و الکلیسم، خشونت، اختلاف طبقاتی	بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر تقاضای طلاق زوجین متقاضی طلاق مراجعین به مرکز مشاوره طلاق شهر ساری	آزمون کی دو	پیمایش از نوع خوشه‌ای چندمرحله‌ای	۱۸۶	هر دو	پایان‌نامه	۱۳۷۹	غلامرضا تقی‌پور ۱۴
اختلاف فرهنگی، دخالت دیگران، آگاهی زن								

شکل ۱. توزیع پژوهش‌ها در نمودار هیستوگرام بر اساس سال

شده است. محاسبه متوسط ضرایب همبستگی بین دو متغیر که فرضیه واحدی را در بین مطالعات مورد بررسی آزمون می‌کند، مهم‌ترین شاخص ترکیب نتایج بر اساس ضریب همبستگی پیرسون است.

در مقاله حاضر از فرمول‌های تبدیل آماره‌های (آزمون T، کی دو، به ضریب همبستگی پیرسون) استفاده شده و پس از برآورد و محاسبه اندازه اثر مربوط به هر آزمون یا مطالعه، ترکیب آن‌ها بررسی

بررسی عوامل موثر بر طلاق ۱. عوامل اقتصادی

جدول ۲- شاخص اندازه اثر عوامل اقتصادی موثر بر طلاق

ردیف	متغیر مورد بررسی	حجم نمونه	اندازه اثر	حد پایین	حد بالا	مقدار Z	مقدار P
۱	وضعیت اشتغال ۱	۲۸۰	-۰/۶۹۰	-۰/۷۴۷	-۰/۶۲۳	-۱۴/۱۱۳	۰/۰۰۰
۲	وضعیت اشتغال ۲	۴۰۰	-۰/۱۲۴	-۰/۲۱۹	-۰/۰۲۶	-۲/۴۸۳	۰/۰۱۳
۳	وضعیت اشتغال ۳	۴۰۰	-۰/۱۵۴	-۰/۲۴۸	-۰/۰۵۷	-۳/۰۹۳	۰/۰۰۲
۴	اشتغال زنان	۳۴۶	۰/۰۳۵	-۰/۰۷۱	۰/۱۴۰	-۰/۶۴۸	۰/۵۱۷
۵	اختلاف طبقاتی ۱	۳۸۴	۰/۲۷۰	-۰/۱۷۵	۰/۳۶۰	۵/۴۰۴	۰/۰۰۰
۶	اختلاف طبقاتی ۲	۱۸۶	۰/۰۴۷	-۰/۰۹۸	۰/۱۹۰	۰/۶۳۶	۰/۵۲۵
۷	تاثیر اقتصاد	۴۰۰	-۰/۴۲۸	-۰/۵۰۵	-۰/۳۴۴	-۹/۱۱۵	۰/۰۰۰
۸	فشار مالی	۱۶۵	۰/۲۷۵	-۰/۱۲۸	۰/۴۱۱	۳/۵۹۳	۰/۰۰۰
۹	میزان درآمد ۱	۱۵۰	-۰/۱۹۳	-۰/۳۴۳	-۰/۰۳۴	-۲/۳۷۰	۰/۰۱۸
۱۰	میزان درآمد ۲	۱۵۰	-۰/۰۳۴	-۰/۱۹۳	۰/۱۲۷	-۰/۴۱۲	۰/۶۸۰
۱۱	مدیریت مالی	۸۰	-۰/۰۵۴	-۰/۲۷۱	۰/۱۶۸	-۰/۴۷۴	۰/۶۳۵
۱۲	افزایش فقر	۳۴۶	۰/۰۲۳	-۰/۰۸۳	۰/۱۲۸	۰/۴۲۶	۰/۶۷۰
۱۳	میزان رضایت از تصمیم‌گیری‌های اقتصادی ۱	۱۵۰	-۰/۱۴۴	-۰/۲۹۷	۰/۰۱۷	-۱/۷۵۸	۰/۰۷۹
۱۴	میزان رضایت از تصمیم‌گیری‌های اقتصادی ۲	۱۵۰	-۰/۲۵۰	-۰/۳۹۴	-۰/۰۹۳	-۳/۰۹۷	۰/۰۰۲
	مدل اثر ثابت	—	-۰/۱۲۵	-۰/۱۵۷	-۰/۰۹۲	-۷/۴۶۸	۰/۰۰۰
	مدل اثر تصادفی	—	-۰/۱۱۵	-۰/۲۷۰	۰/۰۴۶	-۱/۴۰۳	۰/۱۶۱

کم و معنادار می‌باشد. همچنین در بررسی اندازه اثر متغیرها به طور جداگانه مشاهده می‌شود که اندازه اثر متغیرهای وضعیت اشتغال و تاثیر اقتصاد بالاترین اندازه اثر را نسبت به سایر متغیرها دارا می‌باشند.

بر اساس جدول بالا اندازه اثر ترکیبی مطالعات برای متغیرهای اقتصادی، در مدل اثر ثابت برابر با $-۰/۱۲۵$ و در مدل اثر تصادفی برابر با $-۰/۱۱۵$ می‌باشند که مدل اثر ثابت معنادار است. طبق معیار همبستگی پیرسون اندازه اثر ترکیبی بدست آمده در مدل اثر ثابت،

۲. عوامل اجتماعی

جدول ۳- شاخص اندازه اثر عوامل اجتماعی مؤثر بر طلاق

ردیف	متغیر مورد بررسی	حجم نمونه	اندازه اثر	حد پایین	حد بالا	مقدار Z	مقدار P
۱	دخالت دیگران ۱	۲۸۰	۰/۲۰۴	۰/۰۸۹	۰/۳۱۴	۳/۴۴۴	۰/۰۰۱
۲	دخالت دیگران ۲	۳۸۴	۰/۲۹۰	۰/۱۹۶	۰/۳۷۹	۵/۸۲۸	۰/۰۰۰
۳	دخالت دیگران ۳	۴۰۰	۰/۵۷۱	۰/۵۰۱	۰/۶۳۴	۱۲/۹۳۱	۰/۰۰۰
۴	دخالت دیگران ۴	۱۶۵	۰/۳۸۱	۰/۲۴۲	۰/۵۰۴	۵/۱۰۷	۰/۰۰۰
۵	دخالت دیگران ۵	۱۵۰	۰/۱۸۰	۰/۰۲۰	۰/۳۳۱	۲/۲۰۶	۰/۰۲۷
۶	دخالت دیگران ۶	۳۶۴	۰/۳۶۸	۰/۲۷۶	۰/۴۵۴	۷/۳۳۶	۰/۰۰۰
۷	دخالت دیگران ۷	۱۰۰	۰/۴۳۲	۰/۲۵۷	۰/۵۷۹	۴/۵۵۴	۰/۰۰۰
۸	دخالت دیگران ۸	۸۰	۰/۲۹۶	۰/۰۸۲	۰/۴۸۴	۲/۶۷۸	۰/۰۰۷
۹	دخالت دیگران ۹	۱۸۶	۰/۱۱۷	-۰/۰۲۷	۰/۲۵۷	۱/۵۹۰	۰/۱۱۲
۱۰	طلاق اقوام همسر	۴۰۰	۰/۰۹۱	-۰/۰۰۷	۰/۱۸۷	۱/۸۱۸	۰/۰۶۹
۱۱	عدم برآورده شدن انتظارات ۱	۲۸۰	۰/۷۳۲	۰/۶۷۲	۰/۷۸۲	۱۵/۵۲۹	۰/۰۰۰
۱۲	عدم برآورده شدن انتظارات ۲	۱۶۵	۰/۴۰۵	۰/۲۶۹	۰/۵۲۵	۵/۴۶۸	۰/۰۰۰
۱۳	عدم برآورده شدن انتظارات ۳	۳۶۴	۰/۲۴۱	۰/۱۴۲	۰/۳۳۵	۴/۶۷۱	۰/۰۰۰
۱۴	عدم برآورده شدن انتظارات ۴	۱۰۰	۰/۹۲۱	۰/۸۸۵	۰/۹۴۶	۱۵/۷۱۵	۰/۰۰۰
۱۵	محروریت نسبی	۱۶۵	۰/۳۰۵	۰/۱۶۰	۰/۴۳۷	۴/۰۱۰	۰/۰۰۰
۱۶	تعداد فرزندان ۱	۲۰۰	-۰/۶۰۴	-۰/۶۸۵	-۰/۵۰۸	-۹/۸۱۷	۰/۰۰۰
۱۷	تعداد فرزندان ۲	۱۵۰	-۰/۲۹۸	-۰/۴۳۷	-۰/۱۴۵	-۳/۷۲۶	۰/۰۰۰
۱۸	تعداد فرزندان ۳	۱۵۰	-۰/۱۱۳	-۰/۲۶۸	-۰/۰۴۸	-۱/۳۷۶	۰/۱۶۹
۱۹	تصور مثبت از طلاق ۱	۱۵۰	۰/۴۰۱	۰/۲۵۷	۰/۵۲۷	۵/۱۵۱	۰/۰۰۰
۲۰	تصور مثبت از طلاق ۲	۱۵۰	۰/۴۷۵	۰/۳۴۱	۰/۵۹۰	۶/۲۶۲	۰/۰۰۰
۲۱	تصور مثبت از طلاق ۳	۳۶۴	۰/۱۶۲	۰/۰۶۰	۰/۲۶۰	۳/۱۰۵	۰/۰۰۲
	مدل اثر ثابت	—	۰/۲۹۲	۰/۲۶۵	۰/۳۱۸	۲۰/۵۴۸	۰/۰۰۰
	مدل اثر تصادفی	—	۰/۳۰۳	۰/۱۴۷	۰/۴۴۵	۳/۷۱۱	۰/۰۰۰

مدل متوسط و معنادار می باشد. لازم به ذکر است در بررسی اندازه اثر متغیرها به طور جداگانه مشاهده می شود که متغیر عدم برآورده شدن انتظارات، نسبت به سایر متغیرها دارای بالاترین اندازه اثر می باشد.

بر اساس جدول بالا اندازه اثر ترکیبی مطالعات برای متغیرهای عوامل اجتماعی با اندازه اثر مثبت، در مدل اثرات ثابت برابر با ۰/۲۹۲ و در مدل اثر تصادفی برابر با ۰/۳۰۳ و معنادار می باشند. بر طبق معیار همبستگی پیرسون اندازه اثر ترکیبی بدست آمده در هر دو

۳. عوامل فرهنگی

جدول ۴- شاخص اندازه اثر عوامل فرهنگی موثر بر طلاق

ردیف	متغیر مورد بررسی	حجم نمونه	اندازه اثر	حد پایین	حد بالا	مقدار Z	مقدار P
۱	تفاوت عقاید	۲۸۰	۰/۷۶۳	۰/۷۰۹	۰/۸۰۸	۱۶/۶۹۹	۰/۰۰۰
۲	میزان دین‌داری	۴۰۰	-۰/۵۰۱	-۰/۵۷۱	-۰/۴۲۴	-۱۰/۹۷۱	۰/۰۰۰
۳	میزان دین‌داری ۲	۲۰۴	-۰/۲۰۴	-۰/۳۴۶	-۰/۰۵۳	-۲/۶۳۳	۰/۰۰۸
۴	میزان دین‌داری ۳	۲۰۰	-۰/۳۹۳	-۰/۵۰۴	-۰/۲۶۹	-۵/۵۳۰	۰/۰۰۰
۵	میزان دین‌داری ۴	۸۰	۰/۰۵۱	-۰/۱۷۱	۰/۲۶۸	۰/۴۴۸	۰/۶۵۴
۶	تاثیر ارزش‌ها	۴۰۰	-۰/۵۲۴	-۰/۵۹۲	-۰/۴۴۹	-۱۱/۵۹۳	۰/۰۰۰
۷	ازدواج اجباری	۱۰۰	۰/۴۳۲	۰/۲۵۷	۰/۵۷۹	۴/۵۵۴	۰/۰۰۰
۸	اختلافات فرهنگی	۱۸۶	۰/۱۵۷	۰/۰۱۳	۰/۲۹۴	۲/۱۴۲	۰/۰۳۲
	مدل اثر ثابت	—	-۰/۱۱۷	-۰/۱۶۲	-۰/۰۷۱	-۴/۹۵۰	۰/۰۰۰
	مدل اثر تصادفی	—	-۰/۰۱۱	-۰/۴۱۴	۰/۳۹۵	-۰/۰۵۲	۰/۹۵۹

اثر متغیرها به طور جداگانه مشاهده می‌شود که اندازه اثر متغیرهای تفاوت عقاید و تاثیر ارزش‌ها، بالاترین اندازه اثر را دارا می‌باشند.

بر اساس جدول بالا اندازه اثر ترکیبی مطالعات برای متغیرهای عوامل فرهنگی در مدل اثرات ثابت برابر با $-۰/۱۱۷$ و معنادار بوده و در مدل اثرات تصادفی برابر با $-۰/۰۱۱$ می‌باشند. در بررسی اندازه

۴. عوامل فردی

جدول ۵- شاخص اندازه اثر عوامل فردی مؤثر بر طلاق

ردیف	متغیر مورد بررسی	حجم نمونه	اندازه اثر	حد پایین	حد بالا	مقدار Z	مقدار P
۱	سطح انرژی عاطفی	۳۸۴	-۰/۵۴۰	-۰/۶۰۷	-۰/۴۶۵	-۱۱/۷۹۳	۰/۰۰۰
۲	سطح انرژی عاطفی ۲	۴۰۰	-۰/۴۸۷	-۰/۵۵۸	-۰/۴۰۸	-۱۰/۶۰۲	۰/۰۰۰
۳	شناخت قبل از ازدواج	۳۸۴	-۰/۳۹۰	-۰/۴۷۲	-۰/۳۰۲	-۸/۰۳۸	۰/۰۰۰
۴	میزان وفاداری	۳۸۴	-۰/۵۰۰	-۰/۵۷۱	-۰/۴۲۱	-۱۰/۷۲۲	۰/۰۰۰
۵	تاثیر مراوده با خویشاوندان	۳۸۴	-۰/۳۲۰	-۰/۴۰۷	-۰/۲۲۷	-۶/۴۷۳	۰/۰۰۰
۶	میزان تفاوت تحصیلات	۳۸۴	۰/۱۳۰	۰/۰۳۰	۰/۲۲۷	۲/۵۵۲	۰/۰۱۱
۷	میزان تفاوت تحصیلات ۲	۴۰۰	۰/۱۷۱	۰/۰۷۴	۰/۲۶۵	۳/۴۴۱	۰/۰۰۱
۸	میزان تحصیلات	۱۰۰	-۰/۳۳۶	-۰/۴۹۹	-۰/۱۴۹	-۳/۴۴۳	۰/۰۰۱
۹	میزان رضایت جنسی	۳۸۴	-۰/۴۹۰	-۰/۵۶۲	-۰/۴۱۰	-۱۰/۴۶۳	۰/۰۰۰
۱۰	میزان رضایت جنسی ۲	۱۰۰	-۰/۵۱۱	-۰/۶۴۳	-۰/۳۵۰	-۵/۵۵۶	۰/۰۰۰
۱۱	میزان رضایت جنسی ۳	۴۰۰	-۰/۲۲۴	-۰/۳۱۵	-۰/۱۲۹	-۴/۵۴۰	۰/۰۰۰
۱۲	میزان رضایت جنسی ۴	۴۰۰	-۰/۵۳۵	-۰/۶۰۱	-۰/۴۶۱	-۱۱/۸۹۸	۰/۰۰۰
۱۳	میزان رضایت جنسی ۵	۴۰۰	-۰/۴۰۴	-۰/۴۸۳	-۰/۳۱۹	-۸/۵۳۶	۰/۰۰۰
۱۴	میزان رضایت جنسی ۶	۱۵۰	-۰/۵۹۱	-۰/۶۸۶	-۰/۴۷۶	-۸/۲۳۵	۰/۰۰۰
۱۵	میزان رضایت جنسی ۷	۱۵۰	-۰/۴۵۹	-۰/۵۷۷	-۰/۳۲۲	-۶/۰۱۴	۰/۰۰۰
۱۶	میزان رضایت جنسی ۸	۱۵۰	-۰/۱۹۰	-۰/۳۴۰	-۰/۰۳۱	-۲/۳۳۲	۰/۰۲۰
۱۷	میزان رضایت جنسی ۹	۱۵۰	-۰/۴۱۱	-۰/۵۳۶	-۰/۲۶۸	-۵/۲۹۶	۰/۰۰۰
۱۸	میزان رضایت جنسی ۱۰	۸۰	-۰/۱۰۰	-۰/۳۱۳	۰/۱۲۲	-۰/۸۸۰	۰/۳۷۹
۱۹	میزان رضایت از زندگی	۴۰۰	-۰/۴۲۳	-۰/۵۰۰	-۰/۳۳۹	-۸/۹۹۳	۰/۰۰۰
۲۰	پوشش ناآراسته	۱۰۰	۰/۸۳۲	۰/۷۶۰	۰/۸۸۴	۱۱/۷۶۵	۰/۰۰۰
۲۱	رعایت بهداشت فردی	۱۰۰	-۰/۱۰۷	-۰/۲۹۷	۰/۰۹۱	-۱/۰۵۸	۰/۲۹۰
۲۲	طول زندگی مشترک	۳۸۴	-۰/۳۹۸	-۰/۴۷۹	-۰/۳۱۰	-۸/۲۲۳	۰/۰۰۰
۲۳	طول زندگی مشترک ۲	۱۶۵	-۰/۱۹۲	-۰/۳۳۵	-۰/۰۴۰	-۲/۴۷۴	۰/۰۱۳
۲۴	طول زندگی مشترک ۳	۲۰۰	-۰/۵۹۵	-۰/۶۷۸	-۰/۴۹۷	-۹/۶۲۰	۰/۰۰۰
۲۵	سن ازدواج	۳۸۴	-۰/۱۳۶	-۰/۲۳۳	-۰/۰۳۶	-۲/۶۷۱	۰/۰۰۸
۲۶	بزهکاری همسر	۴۰۰	۰/۲۰۱	۰/۱۰۵	۰/۲۹۳	۴/۰۶۰	۰/۰۰۰
۲۷	بزهکاری همسر ۲	۴۰۰	۰/۲۰۵	۰/۱۰۹	۰/۲۹۷	۴/۱۴۳	۰/۰۰۰
۲۸	ازدواج مجدد	۴۰۰	۰/۱۷۱	۰/۰۷۴	۰/۲۶۵	۳/۴۴۱	۰/۰۰۱
۲۹	ازدواج مجدد ۲	۴۰۰	۰/۱۷۹	۰/۰۸۲	۰/۲۷۲	۳/۶۰۵	۰/۰۰۰
۳۰	فردگرایی	۳۸۴	۰/۴۰۰	۰/۳۱۲	۰/۴۸۱	۸/۲۶۹	۰/۰۰۰
۳۱	فردگرایی ۲	۴۰۰	۰/۱۶۴	۰/۰۶۷	۰/۲۵۸	۳/۲۹۷	۰/۰۰۱
۳۲	فردگرایی ۳	۱۶۵	۰/۶۵۷	۰/۵۶۰	۰/۷۳۶	۱۰/۰۲۳	۰/۰۰۰
۳۳	سبک اداره زندگی	۴۰۰	۰/۰۸۵	-۰/۰۱۳	۰/۱۸۲	۱/۶۹۸	۰/۰۹۰
۳۴	خشونت همسر	۱۸۶	۰/۲۸۱	۰/۱۴۳	۰/۴۰۸	۳/۹۰۶	۰/۰۰۰
۳۵	خشونت همسر ۲	۱۶۵	۰/۴۱۵	۰/۲۸۰	۰/۵۳۴	۵/۶۲۱	۰/۰۰۰
۳۶	اعتیاد و الکلیسم	۴۰۰	۰/۱۷۵	۰/۰۷۸	۰/۲۶۸	۳/۵۲۳	۰/۰۰۰
۳۷	اعتیاد و الکلیسم ۲	۱۰۰	۰/۲۶۹	۰/۰۷۷	۰/۴۴۲	۲/۷۱۶	۰/۰۰۷
۳۸	اعتیاد و الکلیسم ۳	۱۸۶	۰/۲۳۸	۰/۰۹۷	۰/۳۶۹	۳/۲۸۳	۰/۰۰۱
۳۹	اعتماد	۴۰۰	-۰/۴۷۴	-۰/۵۴۷	-۰/۳۹۴	-۱۰/۲۶۶	۰/۰۰۰
۴۰	ارتباط برای حل مسائل	۴۰۰	-۰/۴۹۸	-۰/۵۶۸	-۰/۴۲۰	-۱۰/۸۹۲	۰/۰۰۰

۴۱	انعطاف پذیری	۴۰۰	-۰/۴۶۱	-۰/۵۳۵	-۰/۳۸۰	-۹/۹۳۴	۰/۰۰۰
۴۲	پنداشت فرد از پایگاه خود	۱۶۵	-۰/۴۳۱	-۰/۵۴۸	-۰/۲۹۸	-۵/۸۶۹	۰/۰۰۰
۴۳	اختلاف سنی	۱۶۵	۰/۴۳۶	۰/۳۰۳	۰/۵۵۲	۵/۹۴۸	۰/۰۰۰
۴۴	اختلاف سنی ۲	۲۰۰	۰/۵۲۴	۰/۴۱۵	۰/۶۱۸	۸/۱۶۶	۰/۰۰۰
	مدل اثر ثابت	—	-۰/۱۴۹	-۰/۱۶۶	-۰/۱۳۲	-۱۶/۷۹۴	۰/۰۰۰
	مدل اثر تصادفی	—	-۰/۱۱۱	-۰/۲۲۵	۰/۰۰۶	-۱/۸۶۶	۰/۰۶۲

با توجه به فرا تحلیل انجام شده بر مطالعات و پژوهش‌های پیشین، بیش تر پژوهش‌ها به اهمیت عوامل اجتماعی در میزان طلاق اشاره داشته‌اند. لذا برای کاهش میزان طلاق، می‌توان به عوامل اجتماعی نگاهی ویژه داشت.

تجزیه و تحلیل نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که متغیرهای برآورده نشدن انتظارات همسران از یکدیگر، دخالت دیگران و تصورات مثبت از پیامد طلاق با میزان گرایش به طلاق رابطه زیادی داشته و بر آن تاثیر گذار هستند و این اثرگذاری نیز مثبت می‌باشد؛ به گونه‌ای که می‌توان گفت با افزایش میزان دخالت دیگران، افزایش سطح برآورده نشدن انتظارات از همسر و همچنین با افزایش تصور مثبت نسبت به پیامدهای طلاق، میزان گرایش افراد نیز به طلاق افزایش می‌یابد.

این پژوهش با بهره‌گیری از ایده‌های موجود در نظریه‌های همسان‌همسری، مبادله، نقش‌ها و شبکه‌ها شکل گرفته است. می‌توان گفت که تفاوت‌های گوناگون در ویژگی‌های فردی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی محاسبه و برآورد سود و زیان متاهلی و هزینه‌های گوناگونی که صرف آن می‌شود و نیز قرارگرفتن در شبکه‌ای از افراد که نظرات، عقاید و ایده‌های مجموعه خود را دامن‌بزنند و داشتن یک زندگی عقلایی با کمترین فشار را از فرد سلب نمایند می‌تواند به طور مستقیم و غیرمستقیم دارای تاثیرات اساسی و مهمی بر میزان گرایش به طلاق در بین زوجینی باشد که چنین شرایطی را بفرنج و ناگوار تلقی نموده‌اند و رهایی از آن را مطلوب‌تر از ادامه آن می‌دانند.

یکی از نتایج این پژوهش رابطه بین برآورده نشدن انتظارات همسران از یکدیگر و میزان گرایش به طلاق می‌باشد، همان‌گونه که انتظار می‌رفت نتایج نشان داد که هرچه انتظارات فرد در زندگی زناشویی با شکست بیش‌تری روبه‌رو گردد و برآورده نشود، میزان گرایش به طلاق در وی افزایش می‌یابد و برعکس هر چه فرد انتظاراتی که از همسر دارد را برآورده ببیند، نسبت به زندگی احساس رضایت‌مندی پیدا می‌کند و لذا عاملی در جهت تحکیم پایه‌های خانواده می‌شود. این یافته مطابق با نتیجه‌ی بهرامی (۱۳۸۵)، مجتهدزاده (۱۳۸۹) و حسینی و همکاران (۱۳۹۲) می‌باشد (۱۷، ۱۴۸).

دیگر نتیجه پژوهش، رابطه بین دخالت دیگران در زندگی زوجین و میزان گرایش به طلاق می‌باشد. نتایج نشان داد که

بر اساس جدول بالا و آمار بدست‌آمده توسط نرم افزار نتیجه می‌گیریم که اندازه اثر ترکیبی مطالعات برای متغیرهای عوامل فردی در مدل اثر ثابت برابر با ۰/۱۴۹- و معنادار بوده و در مدل اثر تصادفی برابر با ۰/۱۱۱- می‌باشند. در بررسی اندازه اثر متغیرها به گونه جداگانه مشاهده می‌شود که اندازه اثر متغیرهای سطح انرژی عاطفی در بین زوجین، میزان وفاداری در زوجین، رضایت جنسی، پوشش ناآراسته، فردگرایی و ارتباط برای حل مسائل دارای اندازه اثر نسبتاً بالایی نسبت به سایر متغیرها را دارا می‌باشند.

بحث و نتیجه‌گیری

طلاق که از مسائل مهم خانواده و جامعه ایرانی است، حال به متن زندگی افراد جامعه تبدیل شده است؛ از این رو تاکنون پژوهش‌های زیادی در داخل و خارج کشور پیرامون طلاق، عوامل و پیامدهای آن انجام شده است (۲۰).

مطالعه حاضر، نتایج حاصل از چهارده مقاله تحلیل شده محتوایی را نشان می‌دهد که با توجه به آن‌ها، عوامل اجتماعی با ضریب تاثیر (۰/۳۰۳) دارای بالاترین تاثیر در میزان طلاق است و بعد از آن، عوامل فردی با ضریب تاثیر (۰/۱۴۹-)، عوامل اقتصادی با ضریب تاثیر (۰/۱۲۵-) و عوامل فرهنگی با ضریب تاثیر (۰/۱۱۷-)، به ترتیب بیش‌ترین تاثیر را در میزان طلاق دارند. همچنین نتایج حاصل از ضرایب تاثیر بین هر یک از متغیرهای مستقل اقتصادی با متغیر وابسته (طلاق) نشان می‌دهد که ضریب تاثیر مولفه تاثیر اقتصاد (۰/۴۲۸-) و تاثیر وضعیت اشتغال (۰/۳۱۲-) بیش‌تر از سایر متغیرها با طلاق مرتبط است. از بین عوامل اجتماعی نیز، سه متغیر برآورده نشدن انتظارات زوجین (۰/۵۷۴)، تصور مثبت از طلاق (۰/۳۴۶) و دخالت دیگران با ضریب تاثیر (۰/۳۱۵)، بیش‌ترین تاثیر را در افزایش یا کاهش میزان طلاق دارند. از بین عوامل فرهنگی، سه متغیر تفاوت عقاید با ضریب تاثیر (۰/۷۶۳-)، تاثیر ارزش‌ها (۰/۵۲۴-) و ازدواج اجباری (۰/۴۳۲) و همچنین از بین عوامل فردی، سه عامل پوشش ناآراسته زوجین با ضریب تاثیر (۰/۸۳۲)، کمبود سطح انرژی عاطفی (۰/۵۱۳) و عدم وفاداری زوجین با ضریب تاثیر (۰/۵۰۰) بیش‌ترین تاثیر را در میزان طلاق دارند.

ساختن توقعات و انتظارات یکدیگر، در پی برآورده ساختن انتظارات دیگران هستند چرا که آن‌ها و توقعاتشان را مهمتر از همسر و توقعاتش می‌دانند و این امر می‌تواند به دلیل در معرض فشارهای گوناگون آن‌ها از قبیل محرومیت از ارث، عاق کردن، طرد و یا ترس از محرومیت و حمایت‌هایی از جانب آن‌ها به زوجین باشد. بر اساس نتایج این پژوهش، پیشنهاد می‌شود که کارگاه‌هایی برای آشنایی با سازوکارهای زندگی مشترک، سختی‌ها، خوشی‌ها و چگونگی برخورد با آن‌ها، چگونگی تامین نیازهای همسر برگزار شود، مشاوره‌های الزامی و با هزینه پایین، برای افراد در شرف ازدواج راه اندازی شود، در جهت افزایش آشنایی کافی و مناسب قبل از ازدواج، فرهنگ‌سازی شود، نسبت به پیامدهای ازدواج تحمیلی و دخالت در زندگی مشترک، فرهنگ‌سازی شود و در ملاک‌های ازدواج، بیش‌تر به همسان‌گرینی توجه شود.

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

تمامی ملاک‌ها و ضوابط اخلاقی از جمله امانت‌داری، دقت در استناددهی و رعایت ارزش‌های اخلاقی در گردآوری داده‌ها مدنظر پژوهشگر قرار گرفته است.

حامی مالی

تمامی منابع مالی و هزینه پژوهش و انتشار مقاله بر عهده نویسنده بوده و هیچ‌گونه حمایت مالی دریافت نشده است.

تعارض منافع

این مقاله با منافع شخصی یا سازمانی منافات ندارد.

References

- Goli, Ali (2013). An Exploratory Spatial Data Analysis of Socio-economic Indices Affecting Divorced People: Iranian Divorcee in 2006 Census. *The International Journal of Humanities*. 20 (2): 1-21.
- Abbasian, Venus. (2018). Increased bias when publishing scientific articles. Retrieved the month of the year, from <http://www.samimnoor.ir/view/en/ArticleView?itemId=67>.
- Afshari, Zahra (2012). "Study of some sociological factors affecting the tendency of divorce of married women in Zanjan". Master Thesis, University of Tabriz, Faculty of Law and Social Sciences.

هرچه دیگران در زندگی زوجین اعمال نظر، سلطه و دخالت کنند امکان نادیده شدن توقعات فرد و نیز اختیار وی نسبت به چگونگی زندگی اش کاهش می‌یابد، لذا فرد امور زندگی خود را در دست دیگران می‌بیند؛ بنابراین شرایط را ناخواسته و ناگوار تلقی کرده و حتی مسایل مثبت زندگی را نیز منفی می‌پندارد. این امر می‌تواند میزان گرایش به طلاق را در وی افزایش دهد. برعکس زوجینی که در معرض دخالت دیگران نیستند زندگی و زمام آن را از آن خود می‌دانند و لذا نسبت به افرادی که کسی در زندگی‌شان دخالت ندارد از میزان گرایش کمتری به طلاق برخوردار بوده‌اند. این یافته مطابق با نتایج، بهرامی (۲۰۰۶)، مجتهدزاده (۲۰۱۱)، حسینی و همکاران (۲۰۱۳)، رستگاری (۲۰۱۱)، محمودی (۲۰۱۱) و تقی‌پور (۲۰۰۰)، ثنایی (۲۰۰۳)، مختاری (۲۰۱۴) و یحیی‌زاده (۲۰۱۵) می‌باشد (۲۹، ۲۷، ۲۴، ۱۸، ۱۶).

از دیگر نتایج این پژوهش رابطه بین تصور مثبت از پیامدهای طلاق و میزان گرایش به طلاق می‌باشد. نتایج نشان داد که هر چه فرد تصور مثبت‌تری از پیامدهای طلاق و نتایج آن داشته باشد میزان گرایش به طلاق نیز در وی افزایش می‌یابد؛ به عبارتی چنانچه مواهب و مزایای پس از طلاق را بیش‌تر و بهتر از زندگی متاهلی تصور کند عاملی در سوق وی به سمت طلاق خواهد بود و برعکس هرچه فرد پیامدهای پس از طلاق را بسیار ناگوار و خارج از تحمل تصور کند گرایش به حفظ زندگی متاهلی و پرهیز از طلاق را مدنظر خواهد داشت. این یافته مطابق با نتیجه بهرامی (۲۰۰۶)، افشاری (۲۰۱۲)، آزادی (۲۰۱۰) می‌باشد. (۷ و ۳).

دیگر نتیجه این پژوهش رابطه بین دخالت دیگران و برآورده نشدن انتظارات به عنوان یک متغیر واسط می‌باشد. هر چه دیگران در زندگی زناشویی دخالت کنند و به زندگی آن‌ها سمت و سو و جهت دهند آن‌ها نمی‌توانند انتظارات یکدیگر را برآورده سازند. در حقیقت، هنگام دخالت دیگران، زوجین به جای برآورده

- Ackerman, N. W. (1990) *The Psychodynamics of family life*, New York, Norton, vol. 23; PP 1720. [[doi/pdf/10.1080/00207284.1959.11508101?needAccess=true](https://doi.org/10.1080/00207284.1959.11508101?needAccess=true)].
- Ahrons C, Rodgers H (1991). "Divorced Families at risk: Exploring the MC Master Family assessment divorce (FDA)", *Jornal of family therapy*. Vol.13, No.4, Pp411-421.
- Akhavan Takhti, Mahnaz. (2003). Consequences of divorce in the transition from its stages. *Women's Studies, First Year, Vol. 3*, pp. 127-151. [10.22051/jwsp.2003.1323].
- Azadi, Shahdakht; Corporate, Susan; Qahramani, Zahra; Gholipour, Golnaz. (2010). "Evaluation of social factors underlying

- divorce among female employees of Gachsaran Oil Exploitation Company". *Women and Health Quarterly*, Vol. 3, pp. 102-117.
8. Bahrami, Siavash (2007). "Sociological study of factors affecting the tendency to divorce in Kermanshah". Master Thesis, University of Mazandaran, Faculty of Humanities and Social Sciences.
 9. Dawn, Bradly Berry, j.d(1995). *The Divorce Source Book*. 2nd ED. Cambridge: Lowell House.
 10. Guttman, Joseph (1993). *Divorce in psychosocial perspective, theory and Research*, Lawrence: Elbaam Associates publishers
 11. Firouzjanian, Ali Asghar et al. (2018). "Meta-analysis of studies conducted in the field of divorce in Iran". *Women and Family Studies*, Volume 6, Issue 2, pp. 111-143.
 12. Guidenz, Anthony. (1991). "Sociology". Translated by Manouchehr Sabouri, Tehran, published.
 13. Hoseini, Tawhid (2014). "Social Factors Affecting the Increase of Divorce in 2014 in the Family Court of District 5 of Tehran". Master Thesis, Islamic Azad University, Faculty of Psychology and Social Sciences.
 14. Hosseini, Fatemeh; Rezapour, Mohammad; Esmat Saatloo, Marzieh. (2015). "Study of factors affecting the increase in divorce in Sarpol-e Zahab city of Kermanshah province". *Social Work Quarterly*, Vol. 4 (2), pp. 41-33.
 15. Kerr, Amangeldi. (2014). "Study of socio-demographic factors affecting the desire for divorce between women and men seeking divorce in the city of Bandar-e-Turkmen". Master Thesis, Islamic Azad University, Faculty of Psychology and Social Sciences.
 16. Mahmoudi, Ibrahim (2011). "Study of social, cultural and economic factors affecting the tendency to divorce in Yasuj". Master Thesis, Yasouj University, Faculty of Humanities.
 17. Mujtahedzadeh, Sahar. (2011). "Sociological study of factors affecting the tendency to divorce". Master Thesis, Shahid Chamran University of Ahvaz, Faculty of Economics and Social Sciences.
 18. Mokhtari, Maryam; Mirfardi, Asghar; Mahmoudi, Ibrahim (2014). "Study of social factors affecting the tendency to divorce in the city of Yasuj". *Twenty-fifth year*, Vol. 1 (53), pp. 141-157.
 19. Moltafet, Hussein (2002). "Study of effective factors in the tendency of couples to divorce in Darab city". Master Thesis, Shiraz University, Faculty of Economics, Management and Social Sciences.
 20. Niazi, Mohsen (2017). "Meta-analysis of studies and research on factors related to divorce in Iran for the period 1386-1386". *Fifteenth Year*, Vol. 4, pp. 177-202. [10.22051/jwsp.2018.8627.1124]
 21. Pothen, sosamma (1997). "Divorce, Its Causes and Consequences in Hindu Society". New Delhi: Vikaspublishing House
 22. Rastegary, Shiva. (2011). "Study of social and economic factors related to divorce proceedings of couples referring to family courts in Sanandaj and Paveh". Master Thesis, Shiraz University, Faculty of Economics, Management and Social Sciences.
 23. Ritzer, George. (2007). *Sociological Theory in Contemporary Times*, translated by Mohsen Thalasi, Tehran: Scientific Publications, Twelfth Edition.
 24. Sani Zaker, Baqir; Bagheriannejad, Zahra. (2003). "Study of the dimensions of marital dissatisfaction of men and women seeking divorce in Isfahan". *Knowledge and Research in Psychology*, Vol. 15, pp. 61-78.
 25. Segalen, Martin. (2000). *Historical Sociology of the Family*, translated by Hamid Elyasi, Tehran: Markaz Publications.
 26. Sedaghat, Kamran; Asadian, Aqeel. (2014). "Sociological explanation of social factors affecting divorce in Ghaemshahr". *Twenty-fifth year*, vol. 2 (54), pp. 97-116.
 27. Taghipour, Gholamreza (2004). "Study of social factors affecting the divorce application of couples seeking divorce from clients of Sari Divorce Counseling Center during 2000-2001". Master Thesis, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences.
 28. Tavasoli, Gholamabbas; Ghiasi Nodoshan, Ali. (2011). "Social factors affecting divorce during the years 80-86 in Yazd province". *Iranian Journal of Social Development Studies*, Third Year, Vol. 4, pp. 36-48.
 29. Yahya Zadeh, Hossein; Hamed, Mahboubeh. (2015). "Issues of children of divorce in Iran and related interventions". *Women and Family Studies*, Volume 3, Issue 2, pp. 91-120. [10.22051/jwfs.2016.2209].

